

DÜNYADA SABUN

Sabun tarihinin mitolojik kısmı;

Eski bir Roma masalına göre sabunu ilk kadınlar keşfetti.. Hayvanların kurban edildiği Sapo Dağı'nın kıyısında bulunan Tiber Nehri'nde çamaşır yıkayan kadınlar, bir gün çamaşırklarını fazla çaba sarf etmeden kolayca temizlediklerini fark ederler. Daha sonra buna hayvanların kurban edildiği zamanlarda nehre yağmurla birlikte karışan hayvan yağ ve küllerinin sebep olduğunu görürler. Nehrin sularına karışan yağ, killi çamur ve küller köpüklü bir karışım oluşturduklarından, sabunun ilk keşfi bu mite dayanır.

Efsaneler bununla sınırlı kalmıyor. Britanya Adaları'nın eski sakinlerinden Keltler'in hayvansal yağlar ve bitki küllerinden ürettikleri maddeye "saipo" adını verdiklerini biliyoruz. Bu sözcük daha sonra "soap" olarak değişti.

Sabun tarihi;

İlk sabunun Romalılar tarafından bulunduğu dair efsanenin aksine, ilk sabun türü M.Ö. 3000 yıllarında kullanılmaya başlanmış ve sabun tarifleri M.Ö. 2500 yılına ait Sümer Yazıtlarında ortaya çıkmıştır. Bu tariflerde; su içine katılan odun külünün kaynatılması ve bu sırada içine yağ karıştırılarak yavaş yavaş eritilmesi ile bir tür sabun elde edildiği anlatılmaktadır. Ancak elde ettikleri maddenin sabun olarak tanımlanması veya bilinmesi ancak Romalılar döneminde mümkün olmuştur. Bu da, M.Ö. 1000 yıllarına karşılık gelmektedir. Pompei'nin kalıntıları arasında bulunan bir sabun imalathanesi ve kalıp sabunlar, sabunun Romalılara atfedilmesinin en büyük sebeplerinden biridir. Burada, tabii ki banyo kültürünün Romalılarda başlamış olması ve ilk Roma hamamının M.Ö. 312 yılında inşa edilmesi de diğer etkenlerden birkaçı. Ancak sabunun kişisel temizlik için kullanımına M.S. 200 yıllarından itibaren rastlanmaktadır. Sabun, sabun olmadan önce, süt, kum, bazı yağlar ve çeşitli bitki yaprakları temizlik amacıyla kullanılmaktaydı.

Hipokrat gibi döneminin önemli fizikçilerden biri olarak gösterilen Galen (M.S.130-200) sabunu ilk olarak temizlik ve tedavi maksatlarıyla kullanım aracı olarak tanımladı.

Sabun, Roma İmparatorluğu döneminde Avrupa da şeytan işi olarak nitelendirilip insan hayatından çıkartılmış; sonra da hastalıkların, salgınların önüne geçememiş. Sabunun tekrar kullanımı 8. yüzyılda İtalya ve İspanya, ardından 13. yüzyılda Fransa ve sonrasında İngiltere'de ortaya çıkıyor. Türkler 11. yüzyıla kadar sabun yerine sularındaki soda, çöven, saparma, süt kökü, kaşık otu, herdemtaze, tavşankulağı, hintkestanesi ve kül gibi maddeleri kullanmış.

M.S. 1500 yıllarına gelindiğinde Avrupa'da pek çok yerde sabun üretilmekteydi. Ancak üretilen bu sabunların içindeki maddeler yöresel farklılıklar göstermekteydi. Örneğin güney Avrupa'da bitkisel yağlar, kuzey Avrupa'da ise hayvansal yağlar kullanılmaktaydı. Koloni dönemi Amerika'sında sabunun ana maddesi olan Sodyum Hidroksit muadili maddeler, dibinde delikleri olan bir fiçî içinde odun külü ve suyun karıştırılması ile elde ediliyordu. Sabun için gerekli yağ ise çiftlik hayvanlarından elde ediliyordu.

İlk dönemlerde elde edilen sabun, vücut temizliği için kullanımından ziyade, çok sert olması nedeniyle daha çok çamaşır temizliği maksadıyla kullanılmıştır. Sabunun banyo için kullanımı ve üretimi Avrupa'da 18. Yüzyıl, Amerika'da ise 19. Yüzyılda ortaya çıkmıştır.

Sabunun yaygın olarak kullanılmaya başlanması ile, önce odun külü ihtiyacı sonucunda ağaç kıyımı da tehlikeli boyutlara ulaşmıştı. Bu dönemde yapılan araştırmalar 1790 yılında sonuç verdi ve Fransız bilim adamı Nicholas Leblanc'ın yeni buluşu ile tuz, alkaliye çevrilerek odun külünün yerini aldı. 1791 yılında Alkali patenti Nicholas Leblanc tarafından alındı.

19. Yüzyılın ortalarına kadar kullanılan bu metod ucuz ve kolay bir yol olmakla birlikte, ortaya çıkan bazı zararlı kimyasallar çevre kirliliğine neden oluyordu. Daha iyi bir sabun formülü 1811 yılında Augustin Jean Fresnel tarafından bulundu. 1900'lu yıllara kadar yayılan Fresnel metodu günümüzde de kısmen kullanılmaktadır. Bu yıllardan itibaren sabun kişisel hijyenin vazgeçilmez unsuru olarak kabul gördü ve yayıldı.

Şaşırtıcı olmakla birlikte, günümüzde mevcut büyük sabun üreticilerinin pek çoğu 1800'lü yılların sonunda ortaya çıkan metotlara bağlı üretim gerçekleştirmektedir. Piyasada mevcut pek çok sabun türünde hayvansal yağlar kullanılmaktadır. Üzerinde bitkisel olarak belirtilmediği sürece, tüm sabunların hayvansal yağlardan yapıldığı düşünülebilir.

Kimya alanındaki gelişmeler ve fabrikasyon sürecinde sabunun imaline yönelik olarak çok yol alınmış olmasına rağmen temelde sabun tarifi pek fazla değişiklik göstermemiştir.